

2.2. Η Αρχαϊκή εποχή (750-480 π. Χ.)

- Ονομάστηκε έτσι διότι προετοίμασε και υπήρξε αρχή της οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής εξέλιξης του ελληνικού κόσμου.
- Χρονικά εκτείνεται από τα μέσα του 8ου αι. ως την α' εικοσαετία του 5ου αι. π. Χ.
- Οργανώνονται πόλεις –κράτη και ιδρύονται αποικίες (Δεύτερος ελληνικός αποικισμός)
- Ο 7ος και ο 6ος αι. π. Χ. αποτελούν περίοδο πνευματικών αναζητήσεων και διαμόρφωσης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.
- Η περίοδος τελειώνει με νικηφόρους αγώνες των Ελλήνων κατά των βαρβάρων (Περσικοί πόλεμοι), ενισχύεται η εθνική συνείδηση και επικυρώνεται η αποτελεσματικότητα του θεσμού της πόλης-κράτους.

Η γένεση της πόλης-κράτους

Ο όρος περιλαμβάνει την ιδέα του χώρου (μία πόλη με ή χωρίς την ευρύτερη περιοχή της), αλλά και της οργανωμένης κοινότητας ανθρώπων κάτω από μία εξουσία (για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων).

Συστατικά στοιχεία:

- Γεωγραφικό συστατικό: Τειχισμένο συνήθως κέντρο άσκησης εξουσίας (πόλις ή άστυ) και η ευρύτερη περιοχή με μικρότερους οικισμούς (κώμες) που ήταν η ύπαιθρος χώρα.
- Οργανωτικό συστατικό: Συμμετοχή των πολιτών στη διαχείριση των κοινών και στη λήψη αποφάσεων. Ο τρόπος άσκησης εξουσίας και το μέγεθος της συμμετοχής των πολιτών ορίζει το πολίτευμα.

Οι πολίτες που συμβιούν σε μια πόλη έχουν τρεις βασικές επιδιώξεις:

- Ελευθερία (αγωνίζονται για την υπεράσπιση της)
- Αυτονομία (συμβάλλουν στη διακυβέρνηση ψηφίζοντας νόμους)
- Αυτάρκεια (συμμετέχουν στην παραγωγή για να καλύψουν τις ανάγκες τους)

Η σημασία του θεσμού της πόλης-κράτους

- Οι τρεις αυτές επιδιώξεις (ελευθερία, αυτονομία, αυτάρκεια) εμπόδισαν τη δημιουργία ενιαίου ελληνικού κράτους, γιατί καλλιέργησαν τοπικισμούς,

υπερτόνισαν τις διαφορές μεταξύ των ελλήνων, με συνέπεια εμφύλιες συγκρούσεις.

● Παρόλα αυτά, οι ίδιες ακριβώς επιδιώξεις μετέτρεψαν τον κάτοικο της πόλης σε πολίτη, με πολιτική δραστηριότητα. Συνέπεια ήταν μια σειρά από επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού, ο οποίος γεννήθηκε μέσα από τη λειτουργία της πόλης – κράτους:

- Δημοκρατία

-Ποίηση (θέατρο)

-Φιλοσοφία

-Ρητορεία

-Πολεοδομία

-Επιστήμη

Η οικονομική και κοινωνική οργάνωση

Δεν είχαν όλες οι πόλεις-κράτη την ίδια οργάνωση. Οι συνθήκες, που ήταν διαφορετικές από περιοχή σε περιοχή, οδήγησαν σταδιακά στη συγκρότηση διαφορετικών πόλεων-κρατών.

Στη Μικρά Ασία: Στη διάρκεια του πρώτου αποικισμού έχουμε μετακίνηση ελληνικών φύλων, αυτονόμηση πληθυσμών, μόνιμη εγκατάσταση σε περιοχές με ιδιαίτερα χωροταξικά ή λατρευτικά κλπ χαρακτηριστικά, πιθανή ανάμιξη με τμήματα άλλων φύλων και δημιουργία πόλεων –κρατών.

Στον ελλαδικό χώρο: Έχουμε τρία είδη συγκρότησης:

- ▶ Τμήματα διαφορετικών φύλων ανεξαρτητοποιούνται και οργανώνονται μεταξύ τους δημιουργώντας πόλεις –κράτη
- ▶ Γειτονικές κοινότητες συνενώνονται σε ενιαία πόλη –κράτος (συνοικισμός)
- ▶ Ομάδες ανθρώπων αποσπώνται από τις κώμες και συγκροτούν ενιαία διοίκηση σε πόλη –κράτος (συνοικισμός)

Η κρίση του ομηρικού κόσμου

● Προς τα τέλη του 9ου αι. π. Χ. η αύξηση του πληθυσμού σε συνδυασμό με τις περιορισμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις, τη συγκέντρωση γης στα χέρια λίγων, την απουσία εργασιακής εξειδίκευσης και την έλλειψη εναλλακτικών πόρων έφεραν την

παρακμή.

- Η αμφισβήτηση της βασιλικής εξουσίας από τους ευγενείς (αγαθοί, εσθλοί, άριστοι, ευπατρίδες, ιππείς) είναι επίσης χαρακτηριστικό της κρίσης.
- Η πολυπληθής τάξη των μικρών και μεσαίων καλλιεργητών και των ακτημόνων (πλήθος, όχλος, κακοί) βλέπει πολλά μέλη της να πλουτίζουν από το εμπόριο, τη ναυτιλία, τη βιοτεχνία και αναζητά σιγά σιγά την πολιτική εξίσωση με τους ευγενείς.
- Η ανάπτυξη του θεσμού της δουλείας (Αθήνα: χρέη προς τους ευγενείς Σπάρτη: κατακτητικοί πόλεμοι) συνδυάζεται με την αντίληψη ότι ο ελεύθερος πολίτης πρέπει να είναι απαλλαγμένος από εργασίες, ώστε να ασχολείται με τις υποθέσεις της πόλης.

Η αντιμετώπιση της κρίσης

Η κλειστή αγροτική οικονομία δεν ευνοούσε την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων. Η λύση δόθηκε με :

- Ανάπτυξη της βιομηχανίας και του εμπορίου (Αθήνα)
- Κατακτητικούς πολέμους και εδαφική επέκταση (Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα)
- Ίδρυση αποικιών (Κόρινθος, Μέγαρα, Χαλκίδα, Μίλητος κ.α.)

Τμήματα του ελληνικού κόσμου που απομονώθηκαν (Αρκάδες, Αιτωλοί, Ακαρνάνες, Ηπειρώτες, Μακεδόνες) διατήρησαν τη φυλετική οργάνωση και δεν ακολούθησαν την ίδια οικονομική πορεία.

(Πηγή : Τ, Γεωργίου)